

Briselē, 2020. gada 11. martā
(OR. en)

6766/20

ENV 168
COMPET 115
AGRI 88
TRANS 113
MI 72
IND 32
CONSOM 54
ECOFIN 182
ENER 82
RECH 97
SAN 88
MARE 2
SOC 144
CHIMIE 7
ENT 33

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsēkretāra vārdā parakstījis direktors <i>Jordi AYET PUIGARNAU</i>
Saņemšanas datums:	2020. gada 11. marts
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsēkretārs <i>Jeppe TRANHOLM- MIKKELSEN</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2020) 98 final
Temats:	KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI Jauns aprites ekonomikas rīcības plāns Par tīrāku un konkurētspējīgāku Eiropu

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2020) 98 *final*.

Pielikumā: COM(2020) 98 *final*



Briselē, 11.3.2020.
COM(2020) 98 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Jauns aprites ekonomikas rīcības plāns
Par tīrāku un konkurētspējīgāku Eiropu**

SATURS

1.	IEVADS	2
2.	ILGTSPĒJĪGU PRODUKTU RĪCĪBPOLITIKAS SATVARS	3
2.1.	Ilgtspējīgu produktu izstrāde	3
2.2.	Patērētāju un publisko iepircēju iespēcināšana	5
2.3.	Apritīgums ražošanas procesos	6
3.	GALVENĀS PRODUKTU VĒRTĪBU ĶĒDES	6
3.1.	Elektronika un IST	7
3.2.	Akumulatori un transportlīdzekļi	7
3.3.	Iepakojums	8
3.4.	Plastmasa	9
3.5.	Tekstilizstrādājumi	10
3.6.	Būvniecība un ēkas	11
3.7.	Pārtika, ūdens un barības vielas	12
4.	MAZĀK ATKRITUMU, VAIRĀK VĒRTĪBAS	12
4.1.	Pilnveidota atkritumu apsaimniekošanas politika, kas sekmē atkritumu rašanās novēršanu un apritīgumu	12
4.2.	Labāka aprite no piesārņojuma brīvā vidē	13
4.3.	Labi funkcionējoša ES otrreizējo izejvielu tirgus izveide	14
4.4.	Atkritumu eksports no ES un tās problemātika	14
5.	APRITES EKONOMIKA CILVĒKU, REĢIONU UN PILSĒTU LABĀ	15
6.	CAURVIJU PASĀKUMI	16
6.1.	Apritīgums kā klimatneitralitātes priekšnoteikums	16
6.2.	Labvēlīgi ekonomikas nosacījumi	16
6.3.	Pārkārtošanās virzītājspēki — pētniecība, inovācija un digitalizācija	17
7.	GLOBĀLO CENTIENU PRIEKŠGALĀ	18
8.	SEKMJU MONITORINGS	18
9.	SECINĀJUMS	19

1. IEVADS

Zeme ir tikai viena, taču 2050. gadā patēriņš būs tik negausīgs, it kā mums būtu veselas trīs planētas¹. Prognozē, ka nākamajos četrdesmit gados materiālu (biomasa, fosilais kurināmais, metāli, minerāli) patēriņš divkāršosies², savukārt gadā radītais atkritumu daudzums līdz 2050. gadam varētu palielināties par 70 %³.

Tā kā pusi no kopējām siltumnīcefekta gāzu emisijām un vairāk nekā 90 % no biodaudzveidības zudumu un ūdens resursu noslodzes izraisa resursu ieguve un apstrāde, **Eiropas zaļā kursa⁴** ietvaros ir izstrādāta vienota stratēģija, kā veidot klimatneitrālu, resursefektīvu un konkurētspējīgu ekonomiku. **Ja aprites ekonomika vairs nebūs tikai celmlaužu darba lauks, bet tās principus pārņems arī tradicionālie ekonomikas aktori**, tas būs izšķirīgs faktors, kas palīdzēs līdz 2050. gadam sasniegt klimatneitralitāti un atsaistīt ekonomikas izaugsmi no resursu patēriņa, tajā pašā laikā nodrošinot ES konkurētspēju ilgtermiņā un nevienu neatstājot novārtā.

Lai šīs vērienīgās ieceres piepildītu, ES ir straujāk jāpārkratojas uz reģeneratīvas izaugsmes modeli, kas planētai atdod vairāk, nekā no tās paņem, jāvirzās uz resursu patēriņa salāgošanu ar planētas iespēju robežām un līdz ar to jātiecas nākamajā desmitgadē samazināt patēriņa pēdu un divkāršot apritīgo materiālu izmantošanas rādītājus.

Savukārt kopīgais darbs pie ilgtspējīgu produktu satvara izveides uzņēmumiem pavērs jaunas izdevības ES un aiz tās robežām. **Pakāpeniska, tomēr neatgriezeniska pārkratošanās uz ilgtspējīgu ekonomikas sistēmu ir ES jaunās industriālās stratēģijas neatņemama daļa.** Jaunākie pētījumi liecina, ka, ja aprites ekonomikas principus piemērotu visā ES ekonomikā, tad līdz 2030. gadam ES IKP varētu pieaugt par papildu 0,5 %, turklāt rastos aptuveni 700 000 jaunu darbvieta⁵. Nav šaubu, ka tas ir ekonomiski izdevīgi arī uzņēmumiem: tā kā ES ražošanas uzņēmumi materiāliem tērē aptuveni 40 % līdzekļu, modeļi, kuru pamatā ir noslēgts aprites loks, var palielināt rentabilitāti un pasargāt no resursu cenu svārstībām.

Izmantojot vienotā tirgus priekšrocības un digitālo tehnoloģiju potenciālu, aprites ekonomika var **stiprināt ES industriālo bāzi** un sekmēt **uzņēmumu izveidi un uzņēmējdarbības garu MVU vidū.** Inovatīvi modeļi, kuru pamatā ir ciešāka saikne ar klientiem, masveida pielāgošana, dalīšanās un sadarbīgā ekonomika un kuru attīstību virza tādas digitālās tehnoloģijas kā, piemēram, lietu internets, lielle dati, blokķēdes un mākslīgais intelekts, paātrinās ne tikai aprites principu ieviešanos, bet arī mūsu ekonomikas dematerializāciju, tā mazinot Eiropas atkarību no primārajām izejvielām.

Savukārt iedzīvotājiem aprites ekonomika nesīs tādus ieguvumus kā **kvalitatīvus, funkcionālus un drošus produktus, kas ir gan efektīvi, gan cenas ziņā pieejami**, kalpo ilgāk un kurus var atkalizmantot, salabot un kvalitatīvi reciklēt. Pateicoties **dažādiem jauniem ilgtspējīgiem pakalpojumiem**, modelim “produkti kā pakalpojumi” un digitālajiem risinājumiem, uzlabosies dzīves kvalitāte, radīsies inovatīvas profesijas un būs iespējams pilnveidot zināšanas un prasmes.

¹ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-consumption-production/>

² ESAO (2018), *Global Material Resources Outlook to 2060*.

³ Pasaules Banka (2018), *What a Waste 2.0: A Global Snapshot of Solid Waste Management to 2050*.

⁴ COM(2019) 640 final.

⁵ Cambridge Econometrics, Trinomics, and ICF (2018), *Impacts of circular economy policies on the labour market*.

Šajā aprites ekonomikas rīcības plānā izklāstīta tālejoša programma, kā kopā ar ekonomikas aktoriem, patērētājiem, iedzīvotājiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām celt tīrāku un konkurētspējīgāku Eiropu. Tā mērķis ir, balstoties uz aprites ekonomikas pasākumiem, kas īstenoti jau kopš 2015. gada⁶, pasteidzināt fundamentālās pārmaiņas, ko prasa Eiropas zaļais kurss. Plāns nodrošinās, ka tiek optimizēts tiesiskais regulējums, ka tas tiek pielāgots ilgtspējīgas nākotnes prasībām un ka tiek maksimāli izmantotas pārkārtošanās pavērtās jaunās iespējas, bet ka ļaudīm un uzņēmumiem apgrūtinājums ir pēc iespējas mazāks.

Plānā ir izklāstītas vairākas savstarpēji saistītas iniciatīvas, kā **iedibināt spēcīgu un saskanīgu produktiem veltītas rīcībpolitikas satvaru, kas palīdzēs ilgtspējīgus produktus, pakalpojumus un uzņēmējdarbības modeļus padarīt par normu un tā pārveidot patēriņa modeļus, ka atkritumi nemaz nerodas.** Šīs produktiem veltītās rīcībpolitikas satvars tiks ieviests pakāpeniski, un pirmām kārtām uzmanība tiks veltīta galvenajām vērtību ķēdēm. Tiks realizēti vēl citi pasākumi, lai **samazinātu atkritumu daudzumu** un nodrošinātu, ka ES pastāv **labi funkcionējošs kvalitatīvu otrreizējo izejvielu iekšējais tirgus.** Tiks stiprināta arī ES spēja uzņemties atbildību par saviem atkritumiem.

Tomēr šādas fundamentālas pārmaiņas Eiropai neizdosies sasniegt vienai pašai. **Aprites ekonomikas sfērā ES arī turpmāk rādīs priekšzīmi visai pasaulei⁷** un izmantos savu ietekmi, zināšanas un finanšu resursus, lai sasniegtu **2030. gada ilgtspējīgas attīstības mērķus.** Plāna mērķis ir arī nodrošināt, ka aprites ekonomika strādā cilvēku, reģionu un pilsētu labā, pilnvērtīgi palīdz sasniegt klimatneitralitāti un lietī izmanto pētniecības, inovācijas un digitalizācijas potenciālu. Tajā paredzēts pilnīgāk izstrādāt **racionālu monitoringa sistēmu,** kuras ietvaros labklājību vairs nemēra tikai IKP izteiksmē.

2. ILGTSPĒJĪGU PRODUKTU RĪCĪBPOLITIKAS SATVARS

2.1. Ilgtspējīgu produktu izstrāde

Lai gan 80 % produkta ietekmes uz vidi determinē jau izstrādes posmā⁸, **lineārajā modeli "izmanto-izgatavo-izlieto-izmet" ražotājiem nav pietiekamas motivācijas savus produktus padarīt apritīgākus.** Daudzi ražojumi pārāk ātri saplīst, tos nav viegli atkalizmantot, salabot vai reciklēt, daudzi paredzēti tikai vienreizējai lietošanai. Tajā pašā laikā vienotais tirgus nodrošina kritisko masu, kas ļauj ES noteikt globālus standartus produktu ilgtspējas jomā un ietekmēt produktu izstrādi un vērtību ķēdes pārvaldību visā pasaulē.

ES iniciatīvas un tiesību akti jau tagad zināmā mērā paredz obligāti vai brīvprātīgi ievērojamus produktu ilgtspējas principus. Konkrētāk, energopatēriņu ietekmējošu ražojumu energoefektivitāti un arī dažus apritīguma aspektus sekmīgi reglamentē Ekodizaina direktīva⁹. Tajā pašā laikā tādi instrumenti kā ES ekomarķējums¹⁰ vai ES zaļā publiskā iepirkuma (ZPI) kritēriji¹¹ ir plašāk piemērojami, taču to ietekme ir mazāka, jo to ievērošana ir brīvprātīga. Patiesībā **nav visaptveroša prasību kopuma,** ar ko

⁶ COM(2015) 614 *final*.

⁷ SWD(2020) 100.

⁸ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4d42d597-4f92-4498-8e1d-857cc157e6db>

⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/125/EK (2009. gada 21. oktobris), ar ko izveido sistēmu, lai noteiktu ekodizaina prasības ar enerģiju saistītiem ražojumiem (OV L 285, 31.10.2009., 10. lpp.).

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 66/2010 (2009. gada 25. novembris) par ES ekomarķējumu (OV L 27, 30.1.2010., 1. lpp.).

¹¹ https://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

nodrošina, ka visi ES tirgū laistie produkti kļūst arvien ilgtspējīgāki un atbilst aprītīguma principiem.

Lai **produktus** padarītu par tādiem, kas ir **piemēroti klimatneitrālai, resursefektīvai un aprītīgai ekonomikai**, samazinātu atkritumu daudzumu un nodrošinātu, ka ilgtspēja pamazām kļūst par normu, ne vairs progresīvu izņēmumu, Komisija nāks klajā ar **likumdošanas iniciatīvu, kas veltīta ilgtspējīgu produktu rīcībpolitikai**.

Šīs likumdošanas iniciatīvas **stūrakmens** būs Ekodizaina direktīvas tvēruma paplašināšana, proti, **ekodizaina satvars vairs neattieksies tikai uz energopatēriņu ietekmējošiem ražojumiem, bet gan aptvers visplašāko produktu klāstu un palīdzēs panākt aprītīgumu**.

Gatavojot šo likumdošanas iniciatīvu un, ja vajadzīgs, sagatavojot papildinošus tiesību aktu priekšlikumus, Komisija apsvērs iespēju nospraust **ilgtspējas principus** un citus piemērotus paņēmienus, kā reglamentēt šādus aspektus:

- kā uzlabot produktu **ilgizturību, atkalizmantojamību, modernizējamību un remontējamību**, risināt jautājumu par **bīstamu ķīmikāliju klātbūtni** produktos un palielināt produktu **energoefektivitāti un resursefektivitāti**;
- kā palielināt **reciklētā materiāla saturu** produktos, vienlaikus nodrošinot produktu veiktspēju un drošumu;
- kā stimulēt **pārražošanu un kvalitatīvu reciklēšanu**;
- kā samazināt **oglekļa un vidisko pēdu**;
- kā ierobežot **vienreizēju lietošanu** un novērst **priekšlaicīgu morālo novecošanos**;
- kā ieviest **aizliegumu iznīcināt nepārdotas ilglietojuma preces**;
- kā stimulēt izmantot modeli **“produkts kā pakalpojums”** vai citus modeļus, kas paredz, ka **ražotājs patur īpašumtiesības uz produktu** vai atbildību par tā veiktspēju visā produkta aprites ciklā;
- kā mobilizēt potenciālu, ko paver produkta informācijas **digitalizācija**, tostarp tādus risinājumus kā **digitālās pases, birkošana un ūdenszīmes**;
- kā paust atzinību produktiem atkarībā no to **atšķirīgajiem ilgtspējas parametriem**, tostarp sasaistīt sevišķi labu sniegumu ar dažādiem stimuliem.

Par prioritārām tiks uzskatītas tās produktu grupas, kas identificētas saistībā ar šajā rīcības plānā apskatītajām vērtību ķēdēm, proti, elektronika, IST un tekstilizstrādājumi, kā arī mēbeles un starpprodukti, kas rada lielu ietekmi, piemēram, tērauds, cements un ķīmikālijas. Tiks apzinātas vēl citas produktu grupas, pamatojoties uz to ietekmi uz vidi un aprītīguma potenciālu.

Likumdošanas iniciatīva un visas pārējās papildinošās regulatīvās vai brīvprātīgi īstenojamās pieejas tiks izstrādātas tā, lai **uzlabotu saskanību ar pašreizējiem instrumentiem, kas reglamentē produktus dažādos to aprites cikla posmos**. Komisija ir iecerējusi, ka **nākotnē produktu plašākas rīcībpolitikas un tiesību aktu izstrāde vadīsies pēc ilgtspējas principiem**. Komisija arī padarīs efektīvāku energopatēriņu ietekmējošo produktu pašreizējo ekodizaina regulējumu, tostarp bez kavēšanās pieņems un īstenos jauno Ekodizaina un energomarkējuma darba plānu 2020.–2024. gadam attiecībā uz atsevišķām produktu grupām.

Ekodizaina direktīvas pārskatīšana un turpmākais darbs pie konkrētām produktu grupām vai nu ekodizaina regulējuma, vai citu instrumentu kontekstā, balstīsies uz kritērijiem un

noteikumiem, kas pieņemti saskaņā ar ES Ekomarķējuma regulu, Produktu vidiskās pēdas pieeju¹² un ES ZPI kritērijiem. Komisija apsvērs, vai neievieš obligātas prasības ne tikai par preču, bet arī pakalpojumu ilgtspējas uzlabošanu. Rūpīgi tiks izvērtēta iespēja (tostarp PTO noteikumu kontekstā) ieviest prasības, kas saistītas ar vidiskajiem un sociālajiem aspektiem visā vērtību ķēdē, kas aptver ražošanu, izmantošanu un kalpošanas laika beigas. Piemēram, prasība nodrošināt konkrētu produktu un pakalpojumu piekļūstamību¹³ ne tikai sekmē sociālo iekļautību, bet var arī palielināt produktu ilgmūžību un atkalizmantojamību.

Tāpat, lai atbalstītu jaunā ilgtspējīgu produktu satvara **efektīvu un iedarbīgu piemērošanu**, Komisija

- izveidos vienotu **Eiropas datu telpu viediem aprites lietojumiem**¹⁴ ar datiem par vērtību ķēdēm un informāciju par produktiem;
- sadarbībā ar valstu iestādēm **pastiprinās centienus nodrošināt, ka ES tirgū laistie produkti patiešām izpilda piemērojamās ilgtspējas prasības**, un jo īpaši veiks **saskaņotas inspekcijas un tirgus uzraudzības pasākumus**.

2.2. Patērētāju un publisko iepircēju iespēcināšana

Ilgspējīgu produktu rīcībpolitikas satvaru nav iespējams izveidot, ja netiek iespēcināti patērētāji un tiem netiek dota izdevība samazināt savas izmaksas. Lai veicinātu patērētāju līdzdalību aprites ekonomikā, Komisija ierosinās pārskatīt ES patērētāju tiesības ar mērķi nodrošināt, ka **patērētāji tirdzniecības vietā saņem uzticamu un relevantu informāciju par produktiem**, tostarp par to **kalpošanas laiku un remonta pakalpojumu, rezerves daļu un remonta rokasgrāmatu pieejamību**. Komisija arī apsvērs iespēju **patērētājus labāk pasargāt no zaļmaldināšanas un produktu priekšlaicīgas morālas novecošanas**, proti, noteikt minimālās prasības **ilgtspējas marķējumam/logotipiem un informācijas rīkiem**.

Turklāt Komisija strādās pie tā, lai tiktu iedibinātas **jaunas “tiesības uz remontu”** un apsvērs iespējas ieviest **jaunas horizontālas materiālās tiesības patērētājiem**, piemēram, attiecībā uz rezerves daļu pieejamību vai piekļuvi remontam un — IST un elektronikas gadījumā — uz pakalpojumu atjaunināšanu. Runājot par to, kāda loma apritīgāku produktu piedāvājumā varētu būt **garantijām**, Komisija izpētīs izmaiņas, ko varētu izdarīt, tostarp, kad tiks pārskatīta Direktīva 2019/771¹⁵.

Komisija arī ierosinās, ka **uzņēmumiem savi vidiskie apgalvojumi ir jāpamato**, izmantojot produktu un organizāciju vidiskās pēdas noteikšanas metodes. Komisija izvērtēs, vai šīs metodes būtu iekļaujamas ES ekomarķējuma regulējumā, un ES ekomarķējuma kritērijos sistemātiskāk iekļaus tāds aspektus kā ilgizturība, reciklējamība un reciklētā materiāla saturs.

Publisko iestāžu pirkstspēja veido 14 % no ES IKP, tāpēc tās var būtiski ietekmēt pieprasījumu pēc ilgtspējīgiem produktiem. Lai šo potenciālu pienācīgi izmantotu, Komisija ierosinās **nozaru tiesību aktos iekļaut minimālos obligātos zaļā publiskā**

¹² https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/PEFCR_OEFSR_en.htm

¹³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/882 (2019. gada 17. aprīlis) par produktu un pakalpojumu piekļūstamības prasībām (OV L 151, 7.6.2019., 70. lpp.).

¹⁴ COM(2020) 67 *final*.

¹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/771 (2019. gada 20. maijs) par atsevišķiem preču pārdošanas līgumu aspektiem (OV L 136, 22.5.2019., 28. lpp.).

iepirkuma (ZPI) kritērijus un mērķrādītājus un pakāpeniski ievieš **obligāto ziņošanu**, lai varētu sekot līdzi, kā tiek ieviests **zaļais publiskais iepirkums**, bet tajā pašā laikā neradīs nepamatotu administratīvo slogu publiskajiem iepircējiem. Tāpat Komisija arī turpmāk palīdzēs spēju veidošanā ar norādījumiem, apmācību un labas prakses izplatīšanu un rosinās publiskos iepircējus iesaistīties iniciatīvā “**Publiskā sektora iepircēji par labu klimatam un videi**”, kas atvieglinās saziņu starp iepircējiem, kas apņēmušies īstenot ZPI.

2.3. Apritīgums ražošanas procesos

Apritīgums ir būtisks elements plašākā rūpniecības pārkārtošanās procesā uz klimatneitralitāti un ilgtermiņa konkurētspēju. Tas var palīdzēt ievērojami ietaupīt materiālus visā vērtību ķēdes garumā un visos ražošanas procesos, radīt papildu pievienoto vērtību un pavērt ekonomiskas izdevības. Sinerģiski ar Industriālajā stratēģijā¹⁶ izvirzītajiem mērķiem Komisija palīdzēs rūpniecībā panākt lielāku apritīgumu ar šādiem paņēmieniem:

- izvērtēt iespējas, vai varētu industriālo procesu apritīgumu vēl vairāk veicināt, pārskatot **Rūpniecisko emisiju direktīvu**¹⁷ un aprites ekonomikas praksi iestrādājot nākamajos labāko pieejamo tehnisko paņēmienu atsauces dokumentos;
- atvieglot industriālo simbiozi, proti, **izstrādāt pašas industrijas virzītu ziņošanas un sertifikācijas sistēmu**, un palīdzēt šādu simbiozi realizēt;
- atbalstīt **ilgtspējīgu un apritīgu biobāzētu produktu nozari**, īstenojot Bioekonomikas rīcības plānu¹⁸;
- popularizēt **digitālo tehnoloģiju izmantošanu resursu izsekošanā, atpakaļizsekošanā un kartēšanā**;
- veicināt zaļo tehnoloģiju aktīvāku ieviešanu, pateicoties pamatīgai verifikācijas sistēmai, proti, reģistrēt **ES Vides tehnoloģiju verificēšanas shēmu** kā ES sertifikācijas zīmi.

Jaunā **MVU stratēģija**¹⁹ veicinās apritīgu industriālo sadarbību MVU starpā, kuras pamatā būtu apmācība, Eiropas Biznesa atbalsta tīkla konsultācijas par klasteru kopdarbību un zināšanu nodošana ar Eiropas Resursefektivitātes zināšanu centra starpniecību.

3. GALVENĀS PRODUKTU VĒRTĪBU ĶĒDES

Ilgtspējības problēmas, kas aktualizējas galvenajās vērtību ķēdēs, prasa steidzamus, visaptverošus un koordinētus risinājumus, kas būs daļa no 2. iedaļā izklāstītā ilgtspējīgu produktu rīcībpolitikas satvara. Šīs darbības palīdzēs rast klimata krīzes risinājumus un iekļausies pasākumos, ko paredz ES Industriālā stratēģija, gaidāmā biodaudzveidības stratēģija, stratēģija “No lauka līdz galdam” un mežu stratēģija. Nozarisko pasākumu pārvaldības ietvaros Komisija cieši sadarbosies ar ieinteresētajām personām galvenajās

¹⁶ COM(2020) 102.

¹⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010/75/ES (2010. gada 24. novembris) par rūpnieciskajām emisijām (piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole) (OV L 334, 17.12.2010., 17. lpp.).

¹⁸ COM(2018) 763 *final*.

¹⁹ COM(2020) 103.

vērtību ķēdēs, lai noskaidrotu, kādi ir šķēršļi aprītīgo produktu tirgu paplašināšanai un kā šos šķēršļus novērst.

3.1. Elektronika un IST

Elektriskās un elektroniskās ierīces joprojām ir viena no visstraujāk augošajām atkritumu plūsmām ES — pašlaik ikgadējais pieauguma temps ir 2 %. Lēš, ka ES tiek reciklēts mazāk par 40 % no elektronisko ierīču atkritumiem²⁰. Kad pilnībā vai daļēji funkcionējošas ierīces nonāk atkritumos, jo tās nav iespējams salabot, nav iespējams nomainīt bateriju, vairs netiek atbalstīta programmatūra vai ierīcēs iestrādātie materiāli netiek atgūti, varam runāt par vērtības zudumu. Aptuveni 2 no katriem 3 Eiropas iedzīvotājiem vēlētos savas pašreizējās digitālās ierīces izmantot ilgāk, ar nosacījumu, ka to veikspēja būtiski nesamazinās²¹.

Lai šīs problēmas risinātu, Komisija nāks klajā ar “**Aprītīgas elektronikas iniciatīvu**”, kuras ietvaros tiks mobilizēti esošie un izstrādāti jauni instrumenti. Atbilstīgi jaunajam ilgtspējīgu produktu rīcībpolitikas satvaram šīs iniciatīvas uzdevums būs palielināt produktu kalpošanas laiku; cita starpā tā ietvers šādas darbības:

- pieņemt regulatīvus pasākumus attiecībā uz elektroniskām ierīcēm un IST, tostarp **mobilaļiem tālruņiem, planšetdatoriem un klēpj datoriem**, saskaņā ar Ekodizaina direktīvu, lai ierīces tiktu konstruētas ar domu nodrošināt energoefektivitāti un ilgzinātību, remontējamību, modernizējamību, uzturamību, atkalizmantošanu un reciklēšanu. Šis jautājums tiks sīkāk iztirzāts gaidāmajā Ekodizaina darba plānā. Tas attieksies arī uz **printeriem un patēriņa precēm, piemēram, kasetnēm**, ja vien nozare nākamo sešu mēnešu laikā nepanāks vērienīgu brīvprātīgu vienošanos;
- sevišķu uzmanību pievērst elektronikai un IST kā **prioritārajam sektoram, kurā jāievieš “tiesības uz remontu”**, tostarp tiesības atjaunināt novecojušu programmatūru;
- pieņemt regulatīvus pasākumus par **mobilo tālruņu un līdzīgu ierīču lādētājiem**, tostarp **ievieš vienotu lādētāju standartu**, uzlabot lādēšanas kabeļu ilgzinātību un stimulēt lādētāju iegādes atsaistīšanu no jaunu ierīču iegādes;
- uzlabot elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumu²² savākšanu un apstrādi, tostarp izpētīt iespējas ievieš **ES mēroga atpakaļnodošanas sistēmu, kuras ietvaros vecus mobilos tālruņus, planšetdatorus un lādētājus varētu nodot vai pārdot atpakaļ**;
- pārskatīt ES noteikumus par **bīstamu vielu ierobežošanu elektriskās un elektroniskās iekārtās**²³ un sniegt norādījumus, kā uzlabot saskanību ar relevantajiem tiesību aktiem, tostarp *REACH* regulu²⁴ un Ekodizaina direktīvu.

²⁰ https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=t2020_rt130&plugin=1

²¹ Eiropas Komisijas pētījums 503, 2020. gada janvāris.

²² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/19/ES (2012. gada 4. jūlijs) par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem (EEIA) (OV L 197, 24.7.2012., 38. lpp.).

²³ Direktīva 2011/65/ES par dažu bīstamu vielu izmantošanas ierobežošanu elektriskās un elektroniskās iekārtās (OV L 305, 21.11.2017., 8. lpp.).

²⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1907/2006 (2006. gada 18. decembris), kas attiecas uz ķīmikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (*REACH*), un ar kuru izveido Eiropas Ķīmikāliju aģentūru (OV L 396, 30.12.2006., 1. lpp.).

3.2. Akumulatori un transportlīdzekļi

Nākotnes mobilitātes pamatā būs ilgtspējīgi akumulatori un transportlīdzekļi. Lai bez kavēšanās uzlabotu jaunās elektrotransportlīdzekļu akumulatoru vērtību ķēdes ilgtspēju un kāpinātu visu akumulatoru aprites potenciālu, Komisija jau šogad nāks klajā ar **jaunu tiesisko regulējumu attiecībā uz akumulatoriem**. Šā leģislatīvā akta priekšlikuma pamatā būs Bateriju un akumulatoru direktīvas²⁵ izvērtējums un Akumulatoru alianses darbs, un tajā tiks apskatīti šādi elementi:

- **noteikumi par reciklēta materiāla saturu** un pasākumi, ar ko uzlabo **visu bateriju un akumulatoru savākšanas un reciklēšanas rādītājus**, nodrošina **vērtīgu materiālu atgūšanu** un sniedz **norādes patērētājiem**;
- **atkārtoti neuzlādējamās baterijas** un tas, kā pakāpeniski izbeigt to izmantošanu gadījumos, kad ir pieejamas alternatīvas;
- **ilgtspējas un caurredzamības prasības baterijām un akumulatoriem**, ņemot vērā tādus aspektus kā, piemēram, bateriju un akumulatoru ražošanas oglekļa pēda, ētiska izejvielu sagāde un piegādes drošība, atkalizmantošanas, jaunu pielietojuma veidu un reciklēšanas atvieglināšana.

Lai popularizētu apritīgākus uzņēmējdarbības modeļus, Komisija arī ierosinās pārskatīt noteikumus par **nolietotiem transportlīdzekļiem**²⁶, proti, varētu **sasaistīt transportlīdzekļu konstrukciju ar to apstrādes iespējām kalpošanas laika beigās**, apsvērt noteikumus par **obligātu reciklēta materiāla saturu atsevišķos komponentos** un **uzlabot reciklēšanas efektivitāti**. Tāpat Komisija apsvērs, kādi ir visiedarbīgākie pasākumi, lai nodrošinātu **atstrādātu eļļu** savākšanu un videi nekaitīgu apstrādi.

Plašākā skatījumā gaidāmajā **Eiropas visaptverošajā stratēģijā par ilgtspējīgu un viedu mobilitāti** tiks iztirzāts, kā pastiprināt sinerģiju ar pārkārtošanos uz aprites ekonomiku, konkrētāk, izmantot modeli “produkts kā pakalpojums”, lai samazinātu jaunmateriālu patēriņu, izmantot ilgtspējīgas transporta degvielu alternatīvas, optimizēt infrastruktūru un transportlīdzekļu izmantošanu, palielināt slodzes un kravnesības izmantošanas koeficientu un izskaust atkritumus un piesārņojumu.

3.3. Iepakojums

Iepakojumam izmantoto materiālu daudzums pastāvīgi pieaug, un 2017. gadā izlietotā iepakojuma apjomi Eiropā sasniedza vēl nepieredzētus rekordus — 173 kg uz vienu iedzīvotāju. Lai līdz 2030. gadam panāktu, ka viss ES tirgū nonākušais iepakojums ir ekonomiski izdevīgā veidā atkalizmantojams vai reciklējams, Komisija pārskatīs Direktīvu 94/62/EK²⁷, lai padarītu **stingrākas obligātās pamatprasības iepakojumam**, ko atļauts laist ES tirgū, un apsvērs vēl citus pasākumus, koncentrējoties uz šādiem uzdevumiem:

²⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/66/EK (2006. gada 6. septembris) par baterijām un akumulatoriem, un bateriju un akumulatoru atkritumiem un ar ko atceļ Direktīvu 91/157/EEK (OV L 266, 26.9.2006., 1. lpp.).

²⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/53/EK (2000. gada 18. septembris) par nolietotiem transportlīdzekļiem (OV L 269, 21.10.2000., 34. lpp.).

²⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 94/62/EK (1994. gada 20. decembris) par iepakojumu un izlietoto iepakojumu (OV L 365, 31.12.1994., 10. lpp.).

- **samazināt (pārmērīga) iepakojuma un izlietotā iepakojuma daudzumu**, tostarp nosakot mērķrādītājus un paredzot citus atkritumu rašanās novēršanas pasākumus;
- **stimulēt atkalizmantošanai un reciklēšanai piemērota iepakojuma radīšanu**, tostarp apsvērt, vai neierobežot dažu iepakojuma materiālu izmantošanu konkrētiem lietojumiem, jo īpaši gadījumos, kad ir pieejami alternatīvi atkalizmantojami produkti vai sistēmas vai kad ar patēriņa precēm var droši darboties arī bez iepakojuma;
- apsvērt, kā **samazināt iepakojuma materiālu kompleksumu**, tostarp samazināt izmantoto materiālu un polimēru skaitu.

Īstenojot 4.1. iedaļā minēto iniciatīvu par dalītās savākšanas sistēmu saskaņošanu, Komisija izvērtēs, vai ir iespējams ieviest ES mēroga **marķējumu, kas atvieglotu izlietotā iepakojuma pareizu atšķirošanu jau rašanās vietā**.

Komisija arī dzan pieņems noteikumus par plastmasas materiālu (kas nav PET) **drošu reciklēšanu pārtikas kontaktmateriālos**.

Tāpat Komisija stingri uzraudzīs un atbalstīs Dzeramā ūdens prasību izpildi, lai **publiskās vietās būtu pieejams dzerams krāna ūdens** — tas palīdzēs samazināt atkarību no pudelēs iepildīta ūdens un novērst izlietotā iepakojuma rašanos.

3.4. Plastmasa

Pateicoties **ES stratēģijai attiecībā uz plastmasu aprites ekonomikā**²⁸ ir aizsāktas visdažādākās iniciatīvas, kā risināt problēmu, kas sabiedrībai rada nopietnas bažas. Tomēr, tā kā paredzams, ka nākamajos 20 gados plastmasas patēriņš divkārtosies, Komisija īstēnos vēl citus mērķtiecīgus pasākumus, lai risinātu ilgtspējas problēmas, ko rada šis visuresošais materiāls, un turpinās veicināt saskaņotu pieeju plastmasas piesārņojuma apkarošanai visā pasaulē, kā izklāstīts 7. iedaļā.

Lai palielinātu reciklētas plastmasas lietojumu un sekmētu plastmasas ilgtspējīgāku izmantošanu, Komisija ierosinās noteikt **obligātas prasības par reciklētā materiāla saturu un atkritumu daudzuma samazināšanu attiecībā uz nozīmīgākajiem produktiem (iepakojums, būvmateriāli, transportlīdzekļi)**, tostarp ņemot vērā Plastmasas aprites alianses darbību.

Papildus plastmasas piedrazojuma samazināšanas pasākumiem Komisija jautājumu par **mikroplastmasas klātbūtni vidē** risinās ar šādiem paņēmieniem:

- ņemot vērā Eiropas Ķīmikāliju aģentūras atzinumu, tiks noteikti **ierobežojumi tiši pievienotai mikroplastmasai** un pieņemti pasākumi saistībā ar granulām;
- tiks izstrādāti **marķēšanas, standartizācijas, sertifikācijas un regulatīvie pasākumi**, kas attieksies uz mikroplastmasas nejaušu nonākšanu apkārtējā vidē, tostarp pasākumi, ar kuriem iecerēts palielināt **mikroplastmasas uztveršanu** visos relevantajos produkta aprites cikla posmos;
- tiks pilnveidotas un saskaņotas metodes, ar kurām **mēra vidē netīši nonākušo mikroplastmasu**, jo īpaši no riepām un tekstilizstrādājumiem, un iegūst saskaņotus datus par mikroplastmasas koncentrāciju jūras ūdenī;

²⁸ COM(2018) 28 *final*.

- tiks aizpildīti robi **zinātniskajās atziņās par risku, ko rada mikroplastmasa vidē**, dzeramajā ūdenī un pārtikā, un šāda riska iespējamību.

Bez tam Komisija pievērsīs uzmanību ilgtspējas problēmjautājumiem, kas aktualizējušies nesen, proti, sagatavos **rīcībpolitikas satvaru**, kas veltīts šādiem aspektiem:

- **biobāzētas plastmasas ieguve, marķēšana un izmantošana**, pamatojoties uz novērtējumu par to, vai biobāzētu izejvielu izmantošana sniedz patiesus vidiskus ieguvumus, ne tikai samazina fosilo resursu izmantošanu;
- **bionoārdāmas vai kompostējamas plastmasas izmantošana**, pamatojoties uz novērtējumu par lietojumiem, kur šāda izmantošana nāktu par labu videi, un šādu lietojumu kritēriji. Mērķis ir nodrošināt, ka tas, ka produkts ir marķēts kā “bionoārdāms” vai “kompostējams”, nemaldina patērētāju par to, ka no šādas plastmasas var atbrīvoties videi nekaitīgā veidā, jo arī šādi produkti var radīt plastmasas piedrazojumu vai piesārņojumu nepiemērotu vides apstākļu dēļ vai tādēļ, ka plastmasai nav bijis pietiekami laika noārdīties.

Komisija nodrošinās, ka laikus tiek īstenota jaunā **direktīva par vienreizlietojamiem plastmasas izstrādājumiem**²⁹ un zvejas rīkiem, lai risinātu plastmasas piesārņojuma problēmu jūrā, bet tajā pašā laikā pasargātu vienoto tirgu, un jo īpaši:

- rūpēsies, lai būtu saskaņota interpretācija, kādus produktus direktīva aptver;
- rūpēsies par produktu (tabaka, dzērienu krūzes, mitrās salvetes) marķēšanu un gādās, ka tiek ieviesti pudelēm piestiprināmi korķīši, lai tā novērstu piedrazošanu;
- pirmo reizi izstrādās noteikumus par produktu reciklētā materiāla satura mērīšanu.

3.5. Tekstilizstrādājumi

Tekstilizstrādājumi primāro izejvielu un ūdens izmantošanas ziņā ir ceturtajā vietā (pirmās trīs vietas ieņem pārtika, mājokļi un transports) un piektajā vietā SEG emisiju ziņā³⁰. Lēš, ka visā pasaulē tikai 1 % tekstilizstrādājumu tiek reciklēti un pārtop jaunos tekstilizstrādājumos³¹. ES tekstilrūpniecības nozare, kurā dominē MVU, pēc ilga pārstrukturēšanās perioda ir sākusi atgūties, tomēr pēc vērtības 60 % apgērba ES saražo citviet.

Tā kā tekstilizstrādājumu vērtību ķēde ir ļoti sarežģīta, šo problēmu risināšanai Komisija, uzklusot arī nozares un citu ieinteresēto personu viedokli, sagatavos **visaptverošu ES Tekstilizstrādājumu stratēģiju**. Stratēģijas mērķis būs stiprināt industriālo konkurētspēju un inovāciju šajā nozarē, stimulēt ilgtspējīgu un apritīgu tekstilizstrādājumu ES tirgu (tostarp tekstilizstrādājumu atkalizmantošanas tirgu), risināt t. s. ātrās modes sagādātās problēmas un dot impulsu jauniem uzņēmējdarbības modeļiem. To panāks ar plašu pasākumu klāstu, tostarp:

- tekstilizstrādājumiem tiks piemērots 2. iedaļā izklāstītais **jaunais ilgtspējīgu produktu satvars**, tostarp tiks izstrādāti **ekodizaina pasākumi**, lai nodrošinātu tekstilizstrādājumu piemērotību apritīgai izmantošanai, tiks gādāts par otrreizēju

²⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/904 (2019. gada 5. jūnijs) par konkrētu plastmasas izstrādājumu ietekmes uz vidi samazināšanu (OV L 155, 12.6.2019., 1. lpp.).

³⁰ EVA ziņojums, 2019. gada novembris.

³¹ Ellen McArthur Foundation (2017), *A new Textiles Economy*

izejvielu plašāku izmantošanu un bīstamu ķīmikāliju klātbūtnes novēršanu, kā arī par to, lai gan uzņēmumiem, gan privātiem patērētājiem būtu iespējams izvēlēties ilgtspējīgus tekstilizstrādājumus un būtu viegli pieejami atkalizmantošanas un remontēšanas pakalpojumi;

- ES tiks uzlabota uzņēmējdarbības un regulatīvā vide attiecībā uz ilgtspējīgiem un apritīgiem tekstilizstrādājumiem, un tiks paredzēti īpaši **stimuli un atbalsts modelim “produkts kā pakalpojums”, apritīgiem materiāliem un ražošanas procesiem**, kā arī, pateicoties starptautiskai sadarbībai, tiks palielināta caurredzamība;
- tiks sagatavotas norādes, kā panākt **augstu tekstilatkritumu dalītās savākšanas līmeni**, kas dalībvalstīm ir jāsasniedz līdz 2025. gadam;
- tiks stimulēta **tekstilizstrādājumu šķirošana, atkalizmantošana un reciklēšana**, tostarp **izmantojot inovācijas, rosinot rūpnieciskus pielietojumus un regulatīvus pasākumus** (piemēram, ražotāja paplašinātas atbildības shēmas).

3.6. Būvniecība un ēkas

Būvētā vide būtiski ietekmē daudzus ekonomikas sektorus, vietējo nodarbinātību un dzīves kvalitāti. Tai vajadzīgs milzīgs daudzums resursu, tai aiziet teju 50 % no visiem iegūtajiem materiāliem. Būvniecības nozare rada vairāk nekā 35 % no visiem ES radītajiem atkritumiem³². Lēš, ka siltumnīcefekta gāzes no materiālu ieguves, būvmateriālu ražošanas, būvniecības un ēku renovācijas rada 5–12 % no visām kopējām valstu SEG emisijām³³. Lielāka materiālefektivitāte varētu aiztaupīt 80 % šo emisiju³⁴.

Lai pilnībā izmantotu materiālefektivitātes palielināšanas un klimata ietekmējumu samazināšanas potenciālu, Komisija nāks klajā ar jaunu un plašu **Ilgtspējīgas būvētās vides stratēģiju**. Šī stratēģija nodrošinās saskanību starp relevantajām rīcībpolitikām tādās jomās kā klimats, enerģētika un resursefektivitāte, būvgrožu un ēku nojaukšanā radušos atkritumu apsaimniekošana, digitalizācija un prasmes. Tā sekmēs aprites principu ievērošanu visā ēkas kalpošanas laikā ar šādiem paņēmieniem:

- būvizstrādājumu ilgtspējas jautājumu risināt **Būvizstrādājumu regulas**³⁵ pārskatīšanas ietvaros, tostarp, iespējams, ieviest prasības par **reciklētā materiāla saturu** konkrētos būvizstrādājumos, ņemot vērā to drošumu un funkcionalitāti;
- veicināt pasākumus, ar ko uzlabo būvju ilgizturību un pielāgojamību saskaņā ar aprites ekonomikas principiem ēku projektēšanā³⁶, un izstrādāt ēku **digitālos žurnālus**;
- izmantot sistēmu “Level(s)”³⁷, lai **publiskajā iepirkumā un ES ilgtspējīga finansējuma satvarā integrētu aprites cikla izvērtējumu**, un izvērtēt, cik lietderīgi būtu noteikt oglekļa samazināšanas mērķrādītājus un kāds ir oglekļa uzglabāšanas potenciāls;

³² Eurostat dati par 2016. gadu.

³³ <https://www.boverket.se/sv/byggande/hallbart-byggande-och-forvaltning/miljoindikatorer---aktuellt-status/vaxthusgaser/>

³⁴ Hertwich, E., Lifset, R., Pauliuk, S., Heeren, N., IRP, (2020), *Resource Efficiency and Climate Change: Material Efficiency Strategies for a Low-Carbon Future*.

³⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 305/2011 (2011. gada 9. marts), ar ko nosaka saskaņotus būvizstrādājumu tirdzniecības nosacījumus un atceļ Padomes Direktīvu 89/106/EEK (OV L 88, 4.4.2011., 5. lpp.).

³⁶ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/39984>

³⁷ <https://ec.europa.eu/environment/eussd/buildings.htm>

- apsvērt, vai vajadzīgs pārskatīt **materiālu atgūšanas mērķrādītājus**, kas ES tiesību aktos nosprausti attiecībā uz būvgružiem un ēku nojaukšanas atkritumiem un to materiālu ziņā specifiskām frakcijām;
- veicināt iniciatīvas, kuru mērķis ir **samazināt augsnes noslēgšanu**, sanēt pamestas vai piesārņotas degradētas teritorijas un kāpināt **izrakto augšņu** drošu, ilgtspējīgu un aprītīgu izmantošanu.

Eiropas zaļajā kursā izziņotā **iniciatīva “Renovācijas vilnis”**, kas pēc ieceres ļaus ievērojami uzlabot energoefektivitāti ES, tiks īstenota saskaņā ar aprites ekonomikas principiem, jo īpaši tādiem kā optimizēts sniegums aprites ciklā un ilgāks būvju paredzamais kalpošanas laiks. Pārskatot mērķrādītājus materiālu atgūšanai no būvgružiem un ēku nojaukšanas atkritumiem, Komisija īpašu uzmanību pievērsīs izolācijas materiāliem, jo novērots šīs atkritumu plūsmas pieaugums.

3.7. Pārtika, ūdens un barības vielas

Aprites ekonomika var ievērojami samazināt resursu ieguves un izmantošanas negatīvo ietekmi uz vidi un palīdzēt Eiropā atjaunot biodaudzveidību un dabas kapitālu. Bioloģiskie resursi ir nozīmīgi ielaides resursi ES ekonomikā, un nākotnē tiem būs vēl lielāka nozīme. Komisijas mērķis būs nodrošināt atjaunojamo biobāzēto materiālu ilgtspējību, tostarp īstenojot pasākumus, kas izriet no Bioekonomikas stratēģijas un rīcības plāna.

Pārtikas vērtību ķēde ievērojami noslogo resursus un vidi, turklāt lēš, ka kopējie pārtikas zudumi vai izšķērdēšana ES sasniedz 20 %. Tāpēc, ievērojot ilgtspējīgas attīstības mērķus un pārskatot Direktīvu 2008/98/EK³⁸, kā minēts 4.1. iedaļā, Komisija ierosinās noteikt **pārtikas atkritumu samazināšanas mērķrādītāju** — tas būs viens no galvenajiem pasākumiem gaidāmajā ES stratēģijā “No lauka līdz galdam”, kura pievērsīsies pārtikas vērtību ķēdei kopumā.

Komisija arī apsvērs īpašus pasākumus, kā palielināt pārtikas sadales un patēriņa ilgtspēju. Ilgtspējīgu produktu iniciatīvas ietvaros Komisija sāks analītisko darbu, lai noskaidrotu, kādam jābūt atkalizmantošanai veltītās leģislatīvās iniciatīvas tvērumam; iniciatīva paredz **ēdināšanas pakalpojumu nozarē vienreizlietojamu iepakojumu, traukus un galda piederumus aizstāt ar atkalizmantojamiem izstrādājumiem**.

Jaunā Ūdens atkalizmantošanas regula veicinās aprītīgu pieeju ūdens atkalizmantošanai lauksaimniecībā. Komisija atvieglos **ūdens atkalizmantošanu un efektivitāti, tostarp rūpnieciskos procesos**.

Bez tam Komisija gatavojas izstrādāt **Barības vielu integrētas pārvaldības plānu**, lai nodrošinātu barības vielu ilgtspējīgāku izmantošanu un stimulētu atgūto barības vielu tirgus. Komisija apsvērs, vai vajadzīgs **pārskatīt direktīvas par notekūdeņu attīrīšanu un notekūdeņu dūņām**, un izvērtēs dabiskus barības vielu atdalīšanas paņēmienus, piemēram, aļģu izmantošanu.

³⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/98/EK (2008. gada 19. novembris) par atkritumiem un par dažu direktīvu atcelšanu (OV L 312, 22.11.2008., 3. lpp.).

4. MAZĀK ATKRITUMU, VAIRĀK VĒRTĪBAS

4.1. Pilnveidota atkritumu apsaimniekošanas politika, kas sekmē atkritumu rašanās novēršanu un aprītīgumu

Neraugoties uz ES un valstu pūliņiem, radušos atkritumu daudzums nerūk. Visas saimnieciskās darbības radīto atkritumu daudzums gadā ES ir 2,5 miljardi tonnu, respektīvi, 5 t *per capita* gadā, un katrs iedzīvotājs rada vidēji teju pustonnu sadzīves atkritumu. Lai atkritumu rašanos atsaistītu no ekonomiskās izaugsmes, būs vajadzīgas ievērojamas pūles visā vērtību ķēdē un visās māsaimniecībās.

Atkritumu rašanās novēršana būs sekmīga tikai tad, ja tiks ieviesta ilgtspējīgu produktu rīcībpolitika, kas pārtaps konkrētos tiesību aktos (sk. 2 un 3. iedaļu). Turklāt ES tiesību akti par atkritumiem ir jāaktualizē, jānostiprina un labāk jāīsteno.

ES tiesību akti atkritumu jomā jau kopš pagājušā gadsimta 70. gadiem ir veicinājuši būtiskus uzlabojumus atkritumu apsaimniekošanā, un tam atvēlēti arī ES līdzekļi. Tomēr šie akti ir pastāvīgi jāmodernizē, lai tie būtu piemēroti aprites ekonomikas un digitālā laikmeta vajadzībām. Kā jau minēts 3. iedaļā, Komisija ierosinās pārskatīt **ES tiesību aktus par baterijām un akumulatoriem, iepakojumu, nolietotiem transportlīdzekļiem un bīstamām vielām elektroniskajās ierīcēs**, lai novērstu atkritumu rašanos, palielinātu reciklētā materiāla saturu, padarītu atkritumu plūsmas drošākas un tīrākas un nodrošinātu kvalitatīvu reciklēšanu.

Turklāt Komisija nospraudīs **atkritumu daudzuma samazināšanas mērķrādītājus** konkrētām atkritumu plūsmām; tā būs daļa no plašākiem atkritumu rašanās novēršanas pasākumiem Direktīvas 2008/98/EK pārskatīšanas kontekstā. Tāpat Komisija gādās par to, ka tiek labāk īstenotas nesen pieņemtās prasības par **ražotāja paplašinātas atbildības shēmām**, par pienācīgiem stimuliem un par informācijas un labas prakses apmaiņu atkritumu reciklēšanas jomā. Tam visam ir viens mērķis — būtiski samazināt kopējo radušos atkritumu daudzumu un **līdz 2030. gadam uz pusi samazināt atlikušo (nereciklēto) sadzīves atkritumu daudzumu**.

Kvalitatīva reciklēšana ir atkarīga no efektīvas atkritumu dalītās savākšanas. Lai palīdzētu iedzīvotājiem, uzņēmumiem un publiskajām iestādēm labāk atšķirt atkritumus, Komisija **ierosinās dalītās savākšanas sistēmu saskaņošanu**. Konkrētāk, šajā priekšlikumā tiks iztirzāti šādi aspekti: dalītās savākšanas modeļu efektīvākās kombinācijas, dalītās savākšanas punktu blīvums un pieklūstamība (tostarp sabiedriskās vietās), ņemot vērā reģionālos un vietējos apstākļus (sākot no apdzīvotām vietām un beidzot ar tālākajiem reģioniem). Tiks apsvērti arī citi aspekti, kas atvieglo patērētāju iesaistīšanos, piemēram, vienota atkritumu tvertņu krāsu sistēma, saskaņoti galveno atkritumu veidu simboli, produktu marķēšana, informatīvas kampaņas un ekonomiskie instrumenti. Lai nodrošinātu to savāktu atkritumu kvalitāti, ko paredzēts izmantot par izejvielu citos produktos, jo īpaši pārtikas kontaktmateriālos, tiks apdomāta iespēja izmantot standartizāciju un kvalitātes vadības sistēmas.

Dalībvalstīm atkritumu apsaimniekošanas sfērā ir jāsaņem lielāks atbalsts. Pastāv iespēja, ka puse dalībvalstu nenasiegs 2020. gadam izvirzīto mērķrādītāju reciklēt 50 % sadzīves atkritumu. Lai dotu jaunu impulsu rīcībpolitikas reformām, Komisija organizēs **augsta līmeņa viedokļu apmaiņu par aprites ekonomiku un atkritumiem un pastiprinās sadarbību ar dalībvalstīm, reģioniem un pilsētām**, lai nodrošinātu, ka ES līdzekļi tiek izmantoti lietderīgi. Vajadzības gadījumā Komisija izmantos arī savas izpildes panākšanas pilnvaras.

4.2. Labāka aprīte no piesārņojuma brīvā vidē

ES ķīmikālijām veltītā rīcībpolitika un tiesību akti, jo īpaši *REACH*, rosina pāriet uz “konceptuāli drošām ķīmikālijām”, proti, pakāpeniski aizstāt bīstamās vielas, lai tā labāk pasargātu iedzīvotājus un vidi. Tomēr otrreizējo izejvielu drošums joprojām var nebūt garantēts, piemēram, gadījumos, kad reciklētajās sākvielās joprojām ir klātesošas aizliegtas vielas. Lai palielinātu uzticēšanos otrreizējo izejvielu izmantošanai, Komisija:

- atbalstīs tādu risinājumu izstrādi, ar ko var nodrošināt **kvalitatīvu šķirošanu un kontaminantu atdalīšanu no atkritumiem** (te ietilpst arī netīša kontaminācija);
- izstrādās **metodiku, kā līdz minimumam samazināt tādu vielu klātbūtni reciklētajos materiālos un no tiem izgatavotos izstrādājumos, kas apdraud veselību vai vidi**;
- sadarbosies ar nozari, lai pakāpeniski izveidotu **saskaņotas sistēmas, kurās tiek izsekota un pārvaldīta informācija par tām vielām**, kas identificētas kā tādas, kas rada ļoti lielas bažas, un citām relevantām vielām, jo īpaši tādām, kam ir hroniska iedarbība³⁹, un vielām, kuru atgūšana piegādes ķēdēs ir tehniski problemātiska, un **identificētu šādas vielas atkritumos**; tas notiks sinerģiski ar pasākumiem, ko īsteno ilgtspējīgu produktu rīcībpolitikas satvarā, un ar *ECHA* datubāzi par izstrādājumiem, kas satur vielas, kuras rada ļoti lielas bažas;
- ierosinās grozīt **pielikumus Regulai par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem** atbilstīgi zinātnes un tehnikas progresam un starptautiskajām saistībām saskaņā ar Stokholmas konvenciju;
- uzlabos **bīstamo atkritumu klasifikāciju un apsaimniekošanu**, lai uzturētu nepiesārņotas reciklēšanas plūsmas; te var minēt arī tālāku salāgošanu ar ķīmisko vielu un maisījumu klasifikāciju, ja tas vajadzīgs.

Gaidāmajā **Ilgtspēju sekmējošajā ķīmikāliju stratēģijā** tiks sīkāk iztīrītas saiknes starp ķīmikālijām, produktiem un atkritumiem veltītajiem tiesību aktiem un stiprināta sinerģija ar aprītes ekonomiku.

4.3. Labi funkcionējoša ES otrreizējo izejvielu tirgus izveide

Vairāku iemeslu dēļ otrreizējām izejvielām nav viegli konkurēt ar pirmreizējām — pastāv šaubas ne tikai par to drošumu, bet arī veiktspēju, pieejamību un izmaksām. Vairākas šajā plānā paredzētās darbības, jo īpaši prasību ieviešana attiecībā uz **reciklēta materiāla saturu** produktos, palīdzēs novērst nesakritību starp otrreizējo izejvielu piedāvājumu un pieprasījumu un nodrošinās ES reciklēšanas sektora vērtēšanu plašumā. Vēl jo vairāk, lai izveidotu labi funkcionējošu otrreizējo izejvielu iekšējo tirgu, Komisija:

- izvērtēs iespējas attiecībā uz **konkrētām atkritumu plūsmām sīkāk izstrādāt ES mēroga kritērijus, pēc kuriem nosaka, kad atkritumi vairs nav uzskatāmi par atkritumiem** (izvērtējuma pamatā būs novērojumi par to, kā dalībvalstis piemēro pārskatītos noteikumus par blakusproduktiem un to, kurā stadijā atkritumi vairs nav uzskatāmi par atkritumiem), un atbalstīs pārrobežu sadarbības iniciatīvas, kuru nolūks ir saskaņot nacionālos kritērijus par to, kad atkritumi vairs nav uzskatāmi par atkritumiem un kas uzskatāms par blakusproduktu;

³⁹ Kas identificētas saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1272/2008 (2008. gada 16. decembris) par vielu un maisījumu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu un ar ko groza un atceļ Direktīvas 67/548/EEK un 1999/45/EK un groza Regulu (EK) Nr. 1907/2006 (OV L 353, 31.12.2008., 1. lpp.).

- piešķirs lielāku nozīmi **standartizācijai**, par pamatu ņemot pašlaik notiekošo novērtējumu par standartizācijas darbu valstu, Eiropas un starptautiskā līmenī;
- laikus izmantos ierobežojumus attiecībā uz tādu **vielu** izmantošanu izstrādājumos, **kuras rada ļoti lielas bažas**, gadījumos, kad vielas izmantošanai ir vajadzīga atļauja, un tajā pašā laikā uzlabos izpildi uz robežām;
- novērtēs, vai ir iespējams izveidot **nozīmīgāko otrreizējo materiālu tirgus observatoriju**.

4.4. Atkritumu eksports no ES un tās problemātika

Pašlaik globālajā atkritumu tirgū notiek ievērojamas pārmaiņas. Pēdējo desmit gadu laikā miljoniem tonnu Eiropas atkritumu ir eksportēti uz trešām valstīm, bieži vien nepievēršot pietiekamu uzmanību pienācīgai atkritumu apstrādei. Daudzos gadījumos atkritumu eksports galamērķa valstīs negatīvi ietekmē vidi, gan veselību, turklāt laupa resursus un ekonomiskas izdevības ES reciklēšanas nozarei. Dažu trešo valstu nesen ieviestie importa ierobežojumi atklājuši, cik ļoti ES ir atkarīga no atkritumu pārstrādes aiz tās robežām, bet tie ir arī rosinājuši reciklēšanas nozari Eiropas Savienībā palielināt jaudas un dot atkritumiem pievienoto vērtību.

Ņemot vērā šādu notikumu gaitu un to, ka joprojām bažas rada nelikumīgi atkritumu sūtījumi, Komisija rīkosies, lai **nodrošinātu, ka ES savas atkritumu problēmas neeksportē uz trešām valstīm**. Pasākumi, kas veltīti produktu konstrukcijai un dizainam, otrreizējo materiālu kvalitātei un drošumam un tirgu pilnveidošanai palīdzēs padarīt “**reciklēts ES**” par otrreizējo materiālu kvalitātes zīmi.

ES noteikumi par atkritumu sūtījumiem⁴⁰ tiks rūpīgi pārskatīti, un tas palīdzēs uzlabot atkritumu sagatavošanu atkalizmantošanai un reciklēšanai ES. Pārskatīšanas uzdevums būs arī **ierobežot tādu atkritumu eksportu, kuri var nelabvēlīgi ietekmēt vidi un veselību trešās valstīs vai kurus var apstrādāt pašā ES**, un galveno uzmanību veltīs tādiem aspektiem kā galamērķa valstis, problemātiskas atkritumu plūsmas, bažas raisošas atkritumu apsaimniekošanas operācijas, pievēršoties arī nelikumīgu sūtījumu apkarošanai. Komisija arī atbalstīs daudzpusējus, reģionālus un divpusējus pasākumus, kuru mērķis ir **apkarot noziegumus pret vidi, jo īpaši nelikumīgu eksportu un tirdzniecību, stiprināt atkritumu sūtījumu kontroli** un uzlabot atkritumu ilgtspējīgu apsaimniekošanu šajās valstīs.

5. APRITES EKONOMIKA CILVĒKU, REĢIONU UN PILSĒTU LABĀ

No 2012. līdz 2018. gadam ar aprites ekonomiku saistīto darbvietu skaits ES pieauga par 5 % un sasniedza aptuveni 4 miljonus⁴¹. Var prognozēt, ka aprites ekonomikai uz darbvietu radīšanu būs neto pozitīva ietekme, ar nosacījumu, ka strādājošie apgūst prasmes, ko prasa zaļā pārkārtošanās. **Sociālās ekonomikas** (kas ir līdere ar aprites ekonomiku saistīto darbvietu radīšanā) potenciālu vēl vairāk atraisīt palīdzēs savstarpējie ieguvumi, ko nesīs atbalsts zaļajai pārejai un sociālās iekļautības stiprināšana, jo īpaši saskaņā ar rīcības plānu **Eiropas sociālo tiesību pīlāra** īstenošanai⁴².

⁴⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1013/2006 (2006. gada 14. jūnijs) par atkritumu sūtījumiem (OV L 190, 12.7.2006., 1. lpp.).

⁴¹ https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=cei_cie010&language=en

⁴² COM(2020) 14 final.

Komisija nodrošinās, ka palīdzīgu roku pārejā uz aprites ekonomiku sniegs arī tās rīcībā esošie instrumenti prasmju pilnveidošanas un darbvietu radīšanas atbalstam, tostarp tā atjauninās savu **Prasmju programmu**, aizsāks liela mēroga daudzpusēju partnerību “**Prasmju pilnveides pakts**” un pieņems Sociālās ekonomikas rīcības plānu. Turpmākas investīcijas izglītības un apmācības sistēmās, mūžizglītībā un sociālajā inovācijā veicinās, izmantojot **ESF+ (Eiropas Sociālais fonds Plus)**.

Lai atbalstītu vajadzīgās investīcijas reģionālā līmenī un nodrošinātu, ka pārkārtošanās nāks par labu visiem reģioniem, Komisija arī liks lietā potenciālu, ko piedāvā ES finanšu instrumenti un fondi. Īstenojot aprites ekonomikas stratēģijas, nostiprināt rūpniecisko sistēmu un vērtību ķēdes reģioniem palīdzēs **kohēzijas politikas** fondi, kuri atbalstīs arī izpratnes veidošanu, sadarbību un spēju veidošanu. Īpaši aprites ekonomikas risinājumi tiks izstrādāti **tālākajiem reģioniem un salām**, kam par iemeslu ir atkarība no resursu importa, tūrisma izraisīti augsti atkritumu rašanās rādītāji un atkritumu eksports. Projektus, kas veltīti aprites ekonomikai, atbalstīs ierosinātais **Taisnīgas pārkārtošanās mehānisms**⁴³, kas ir daļa no Eiropas zaļā kursa investīciju plāna, un programma *InvestEU* atbalstīs.

Galvenie rīki, kas palīdzēs pilsētām, būs ierosinātā **Eiropas pilsētiniiciatīva**, iniciatīva “**Intelligent Cities Challenge**” un **Apritīgo pilsētu un reģionu iniciatīva**. Aprites ekonomika būs arī viena no **Zaļo pilsētu vienošanās** prioritātēm.

Turklāt **Eiropas aprites ekonomikas jautājumos ieinteresēto personu platforma** arī turpmāk būs vieta, kur interesantiem apmainīties ar informāciju.

6. CAURVIJU PASĀKUMI

6.1. Apritīgums kā klimatneitralitātes priekšnoteikums

Lai panāktu klimatneitralitāti, būs jākāpina sinerģija starp apritīgumu un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu. Komisija:

- analizēs, kā sistemātiski izmērīt **apritīguma ietekmi uz klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos**;
- uzlabos **modelēšanas rīkus**, lai ES un valstu līmenī **novērtētu labvēlīgo ietekmi, kāda aprites ekonomikai ir uz siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu**;
- sekmēs to, ka **nākamajās nacionālo klimata un enerģētikas plānu versijās** un, ja vajadzīgs, citās klimata rīcībpolitikās **apritīgumam tiek atvēlēta nozīmīgāka loma**.

Lai sasniegtu klimatneitralitāti, ne tikai jāsamazina siltumnīcefekta gāzu emisijas, bet arī jāpiesaista atmosfērā esošais ogleklis, tas jāizmanto ekonomikā (neļaujot tam nonākt atpakaļ atmosfērā) un ilgstoši jāuzglabā. Oglekļa piesaiste var būt balstīta vai nu dabā (ar tādiem paņēmieniem kā ekosistēmu atjaunošana, mežu aizsardzība, apmežošana, meža ilgtspējīga apsaimniekošana un oglekļa sekvestrācija lauksaimniecības augsnē), vai lielākā apritīgumā (ar tādiem paņēmieniem kā ilglaicīga oglekļa uzglabāšana koka konstrukcijās, oglekļa atkalizmantošana un uzglabāšana produktos, piemēram, mineralizācija būvmateriālos).

⁴³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_20_39

Lai stimulētu oglekļa piesaistīšanu un palielinātu oglekļa apritīgumu, pilnībā ievērojot biodaudzveidības mērķus, Komisija izskatīs iespēju izstrādāt **oglekļa piesaistījumu sertifikācijas regulējumu**, kura pamatā būtu rūpīga un caurredzama oglekļa uzskaitē, kas ļautu uzraudzīt un pārliedcināties, ka oglekļa piesaistīšana patiešām ir notikusi.

6.2. Labvēlīgi ekonomikas nosacījumi

Straujāka zaļā pārkārtošanās prasa pieņemt piesardzīgus, bet izlēmīgus lēmumus, lai finansējumu ievirzītu ilgtspējīgākas ražošanas un patēriņa gultnē. Šajā sakarā Komisija jau ir uzsākusi virkni iniciatīvu, tostarp **integrējusi aprites ekonomikas mērķi ES Taksonomijas regulā**⁴⁴ un veikusi sagatavošanās darbus pie **finanšu produktu ES ekomarkējuma kritērijiem**. **Aprites ekonomikas finansiālā atbalsta platformā** projektu virzītāji arī turpmāk varēs saņemt padomu par aprites stimuliem, spēju veidošanu un finanšu riska pārvaldību. Privāto finansējumu aprites ekonomikas atbalstam piesaista tādi ES finanšu instrumenti kā pašreizējā regulējumā paredzētās MVU garantijas un no 2021. gada paredzētais instruments *InvestEU* piesaista. Komisija ir ierosinājusi arī jaunu **pašu resursu ES budžetā, kura pamatā būs neregistrētais plastmasas iepakojuma daudzums**. Turklāt Komisija:

- gaidāmajā **Nefinanšu informācijas atklāšanas direktīvas pārskatīšanā** paredzēs stingrākus noteikumus par to, ka uzņēmumiem ir jāatklāj vidiskie dati;
- atbalstīs **uzņēmumu virzīto iniciatīvu izstrādāt vidiskās grāmatvedības principus**, kas nozīmē, ka finanšu datus papildinās ar datiem par aprites ekonomikas sniegumu;
- uzlabos korporatīvās pārvaldības satvaru, lai rosinātu **uzņēmējdarbības stratēģijās iekļaut ilgtspējas kritērijus**;
- apsvērs ar aprites ekonomiku saistītos mērķus ņemt vērā **Eiropas pusgada pārorientēšanā** un gaidāmajā **vides un enerģētikas jomas valsts atbalsta vadlīniju pārskatīšanā**;
- arī turpmāk rosinās labi izstrādātu **ekonomisko instrumentu (piemēram, vides nodokli, tostarp atkritumu apglabāšanai un incinerācijai uzlikti nodokļi)** plašāku piemērošanu un dos dalībvalstīm iespēju izmantot **pievienotās vērtības nodokļa (PVN) likmes**, lai veicinātu uz galapatērētājiem vērstu, uz aprites principiem orientētu saimniecisko darbību, jo īpaši remonta pakalpojumus⁴⁵.

6.3. Pārkārtošanās virzītājspēki — pētniecība, inovācija un digitalizācija

Eiropas uzņēmumi ir apritīgas inovācijas celmlauži. Privāto inovāciju finansējumu papildinās **Eiropas Reģionālās attīstības fonds**, pārdomāta specializācija, programmas **LIFE** un **“Apvārsnis Eiropa”**, kuri atbalstīs visu inovācijas ciklu ar mērķi inovatīvos risinājumus ieviest tirgū. “Apvārsnis Eiropa” atbalstīs indikatoru un datu izstrādi, nebijušu materiālu un produktu radīšanu, bīstamu vielu aizstāšanu un likvidēšanu, tam izmantojot “konceptuāli drošu vielu” pieeju, apritīgus uzņēmējdarbības modeļus un jaunas ražošanas un reciklēšanas tehnoloģijas (tostarp izpēti par ķīmiskās reciklēšanas

⁴⁴ ES vidiski ilgtspējīgu darbību klasifikācijas sistēma:
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/HIS/?uri=CELEX%3A52018PC0353>.

⁴⁵ Tas atkarīgs no pašreiz notiekošās leģislatīvās procedūras iznākuma.

potenciālu), paturot prātā, ka aprites ekonomikas mērķu sasniegšanā nozīmīga loma ir arī digitālajiem rīkiem. Uzlabot pētnieku prasmes, apmācību un mobilitāti šajā jomā varētu palīdzēt **Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosauktās darbības**.

Digitālās tehnoloģijas ļauj sekot līdzi produktu, komponentu un materiālu gaitām un nodrošina drošu piekļuvi iegūtajiem datiem. 2. iedaļā minētā **Eiropas datu telpa viediem aprites lietojumiem** nodrošinās struktūru un pārvaldības sistēmu, kas sekmēs tādu lietojumu un pakalpojumu rašanos kā produktu pases, resursu kartēšana un patērētāju informēšana.

Inovācijas iniciatīvas aprites ekonomikas jomā koordinēs **Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts**, kas darbosies kopīgi ar augstskolām, pētniecības organizācijām, rūpniecības nozari un MVU **zināšanu un inovāciju kopienās**.

Digitālā laikmeta apstākļiem jāpielāgo **intelektuālā īpašuma regulējums**, kam būs jāspēj apmierināt zaļās pārkārtošanās vajadzības un jāsekmē ES uzņēmumu konkurētspēja. Komisija nāks klajā ar **Intelektuālā īpašuma stratēģiju**, lai nodrošinātu, ka intelektuālais īpašums joprojām ir viens no galvenajiem faktoriem, kas dara iespējamu aprites ekonomiku un jaunu uzņēmējdarbības modeļu rašanos.

7. GLOBĀLO CENTIENU PRIEKŠGALĀ

ES gūs panākumus tikai tad, ja tās pūliņu rezultātā uz taisnīgu, klimatneitrālu, resursefektīvu aprites ekonomiku pārkārtosies visa pasaule. Aizvien aug vajadzība pārvērst uz priekšu diskusijas par to, kā definēt “drošu darbības telpu”; tā palīdzētu nodrošināt, ka dažādu dabas resursu izmantošana nepārsniedz konkrētus lokālus, reģionālus vai globālus sliekšņus un vides ietekmējumi saglabājas planētas iespēju robežās.

Valstīm, kas vēlas iestāties ES, mūsu tuvākajiem kaimiņiem dienvidos un austrumos, jaunietekmes ekonomikām un galvenajiem partneriem visā pasaulē šie jaunie ilgtspējīgie modeļi pavērs uzņēmējdarbības un nodarbinātības izdevības, tajā pašā laikā stiprinot saiknes ar Eiropas ekonomikas aktoriem⁴⁶.

Lai atbalstītu globālo pārkārtošanos uz aprites ekonomiku, Komisija:

- par pamatu ņemot Eiropas Plastmasas stratēģiju, virzīs starptautiskos centienus panākt **globālu vienošanos par plastmasu** un aicinās pārņemt ES aprites ekonomikas pieeju attiecībā uz plastmasu;
- ierosinās izveidot **Pasaules aprites ekonomikas aliansi**, nolūkā noskaidrot, kādi zināšanu robi un pārvaldības trūkumi kavē virzību uz globālu aprites ekonomiku, un turpinās īstenot partnerības iniciatīvas, tostarp kopā ar lielākajām ekonomikām;
- izpētīs iespējas attiecībā uz dabas resursu izmantošanu definēt “**drošu darbības telpu**” un apsvērs, vai neuzsākt diskusiju par **starptautisku nolīgumu par dabas resursu apsaimniekošanu**;
- stiprinās **partnerību ar Āfriku**, lai maksimāli palielinātu ieguvumus no zaļās pārkārtošanās un aprites ekonomikas;

⁴⁶ SWD(2020) 100.

- nodrošinās, ka uzlabotie aprites ekonomikas mērķi atspoguļojas **brīvās tirdzniecības nolīgumos**;
- gādās, ka aprites ekonomikas principiem tiek veltīta pienācīga ievērība arī **Rietumbalkānu pievienošanās procesā un divpusējos, reģionālos un daudzpusējos politiskajos dialogos, forumos un vides nolīgumos**, kā arī pirmspievienošanās palīdzības un kaimiņattiecību, attīstības un starptautiskās sadarbības programmās, tostarp **Starptautiskajā platformā ilgtspējīga finansējuma jomā**;
- pastiprinās **ārsnieguma pasākumus**, tostarp ar Eiropas zaļā kursa diplomātijas un aprites ekonomikas misiju starpniecību, un sadarbosies ar ES dalībvalstīm, lai uzlabotu koordināciju un kopīgus centienus globālas aprites ekonomikas labā.

8. SEKMJU MONITORINGS

Saskaņā ar Eiropas zaļo kursu un 2020. gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģiju⁴⁷, Komisija **pastiprinās nacionālo plānu un pasākumu monitoringu, lai paātrinātu pārkārtošanos uz aprites ekonomiku; tas notiks Eiropas pusgada pārorientēšanas procesa ietvaros** un ar nolūku tajā pamatīgāk iestrādāt ilgtspējas aspektus.

Komisija arī atjauninās **aprites ekonomikas uzraudzības sistēmu**⁴⁸. Pēc iespējas vairāk tiks izmantota Eiropas statistika; jaunajos rādītājos tiks ņemtas vērā šā rīcības plāna prioritārās jomas un savstarpējās saiknes starp apritīgumu, klimatneitralitāti un nulles piesārņojuma mērķi. Tajā pašā laikā apritīguma mērījumus dažādos līmeņos uzlabos programmas “Apvārsnis Eiropa” projektos un no *Copernicus* iegūtie dati, kas vēl neatspoguļojas oficiālajā statistikā.

Tiks pilnveidoti **resursu izmantošanas rādītāji (tostarp patēriņa pēda un materiāliskā pēda)**, ko izmanto, lai uzskaitītu ar mūsu ražošanas un patēriņa modeļiem saistīto materiālu patēriņu un vides ietekmējumus; tos turklāt sasaistīs ar monitoringu un progresa novērtējumu par to, kā sokas ar ekonomiskās izaugsmes atsaisti no resursu izmantošanas un tās ietekmi ES un ārpus tās.

9. SECINĀJUMS

Pārkārtošanās uz aprites ekonomiku būs sistēmiska, dziļa un fundamentāla gan pašā ES, gan aiz tās robežām. Tās norise ne vienmēr būs gluda, tāpēc tai jābūt taisnīgai. Tā prasīs visu ieinteresēto personu salāgošanos un sadarbību visus līmeņos — ES, nacionālā, reģionālā un vietējā, kā arī starptautiskā mērogā.

Tāpēc Komisija aicina ES iestādes un struktūras apstiprināt šo rīcības plānu un aktīvi piedalīties tā īstenošanā un mudina dalībvalstis pieņemt vai atjaunināt savas nacionālās aprites ekonomikas stratēģijas, plānus un pasākumus atbilstīgi šā rīcības plāna garam. Tāpat Komisija aicinās aprites ekonomikas jautājumus iekļaut diskusijās par Eiropas nākotni un regulāri apspriest pilsoņdialogos.

⁴⁷ COM(2019) 650 final.

⁴⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy/indicators/monitoring-framework>